

ODRIOZOLA, Jose Manuel. *Nazio-identitate eta eskola*. Euskaltzaindia, BBK Fundazioa, 198 or.

Luis Mari MUJICA

Anitzetan aritu da Odrizola nazio-identitateaz mintzatzen han-hemengo argitalpenetan. *Irun-saria* jaso zuen entseguan, laz, gure idazleak lan honekin. Liburu honetan auzia nazio identitatea eta eskolaren inguruan garatzen da, eta, esan beharrik ez dago, Euskal Herriak jasaten duen kinka politiko larrian bi egitate horien uztardura egiteak bere garrantzia duela. Liburukian nabarmen dira modernitatean ematen den estatu-nazioen ikuspegia; orobat, nazio-identitatearen osagarri zenbait (hizkuntza, kultura; lurraldetasuna), globalizazioaren eragina, erlatibismoa eta unibertsalismoa, eskolaren afera maila anitzetatik, identitatearen dialektika, eta abar.

Arazo horiek guztiak abordatzean, noski, galdera bat egin daiteke ikuspegiaren aldetik. Zelako ikusmiraz egiten die aurre Odrizolak bertako auziei? Egungo Euskal Herrian liburuko gaiak irakurketa historiko eta datual desberdina ukan ohi dute. Alde batetik, Euskal Herriaren errealtate kultural eta historiko berezian sinesten dutenen jarrera dago, eta bestetik unibertsiteari loturiko soziologo eta pentsalari batzuen jarrera askoz erlatibista eta kritikoagoa. Jakina denez, pentsamenduan —eta datuen interpretapenean— ez dela erabateko asepsiarik ematen. Nazio-identitateaz mintzatzeak, bada, egungo kontestuan bere arriskuak ditu. Esan dezagun Odrizola saiatzen dela, lanaren lehen partean, bereziki, han-hemengo teoriak jasotzen. Ikusmira zabal bat ematen digu, baina autorea jakitun da berak ere opzio bat egiten duela datu horien interpretazioan. Odrizolak euskal entitate politiko baten eraikuntzan sinesten du,

konsziente delarik entitate nazional horrek bere garapen nazional, politiko eta kulturalean (eta alde hori *eskolari* atxikirik formaziozotan ere isladatzen da) jarrera desberdinak dituela; bere ikuspegia herri eta egitate zapaldu baten ikusmiratik ematen zaigu, eta egungo kultura eta gizartearen baitan unibertsalistentik (eta kultura hegemonikoetatik) datozen baldintzapenak kritikatzeko ditu.

Liburuan zehar, dena den, ez dira postura zeharo gotorrak hartzen, nahiz nabaria izan opzio abertzale baten aldeko adierazpena. Euskal Herria, entitate politiko txiki bezala, egungo plaza politikokoan kontrajoera hegemonizatzaileen erdian aurkitzen da. Berak diotsa: "Gurea bezalako herri ukatueta, berriz, zer esanik ez: burujabetza-ren kemenik gabe murrizten erasanak ez du gupidarik izaten Indiarren eta legegaren hegemonia menderatzailea zilegiztatua dagoenean. Interdependentzia dugu, beraz, egungo egoeraren bereizgarri" (9 or.).

Interdependentzia, erlatibismoa, globalizazioa, kultura-aniztasuna, eta abar —lanaren giltzari bezala— bide kritizista batez ematen saiatzen da autorea. Egungo gatazka politikoa ikusita Odrizolaren azterketa (egitatearen bere irakurketa) abertzalea dela esanien luke edonork. Guk ere ahal uste dugu. Zaila da, noski, goian aipaturiko adierazpen soziologikoen sareduran oreka non dagoen esatea. Euskaldun bati —berak mende eta urtetan jasaniko egitate kontrolatu eta menderatzaile baten hesitik— zer den egitate soziala esatea gaitza gertatzen da; orobat, gaitz bilakatzen da interdependentziaz, globalizazioaz, kultura ireki eta unibertsal baten onuraz jardutea baitako errealtate politikoa luzaroan inguruko bi kultura hegemonikoen pean egon denean.

Odrizola euskal errealtate historikoaren murriztaren jakitun da, eta, noski, berea eta Savater baten ikuspegiak ez datoz bat liburuak ukitzen dituen auzi anitzetan. Batzuek gure herri zapalduen eskubideez jarduten dute, besteek aniztasunean —kulturaren interdependentzia guztizkoan— jarriko dute ahotza. Batzuentzat baldintza horiek emateko egoera normalizatu batera allegatu behar da, lehenik. Herri-nortasuna, identitatea, eskola irekia, sozializazioa eta abar fetitxe huts gerta ez daitezzen herri baten egitate sozial eta bilakaera historikoan oinarritu behar dira. Horregatik, Odrizolak ematen digun ikuspegitik —(hainbat teoria sozialen leihora erakartzen gaitu posizio desberdinak gogoratuz)— halakoak onar daitezke —eta besteak ar-

bulatu— norberaren jarrera politikoaren arabera. Odrizolak berak aukera egiten du, zuzen eta zeharka, jarrera abertzale baten aldeak ispilatuz. Jarrera horren argudiotan zilegitasun osoa dago, —eta Savaterrek asepsiaz jokatzeko duela uste badu ere— edozein da jakitun nazio-identitatea eta eskola bezalako gaien zehar-mehar ideologi-koen hautamena egin ohi dela. Arazoa interpretapen horietan erabiltzen den aniztasun irekian datza. Zehazki, nazio-identitateaz *in situ* jardutea —aurretikoa jarrera hegemonikoez mintzatu gabe (edo eta liburukiaren bigarren aldean jotzen duen *eskolaz* aritzea)— gerta daiteke hain intelektual ez den jokabide zitala. Gure inguruan abertzaletasunaz intelektual zenbaitek ez du axalean baino egin, kritika aurretiko geruza hegemonikoen auzia alhora utiziz. Zoritxarrez, gaur, gure berean nazioaz, kulturaz, historiaz (eta zer esanik ez lurraldetasunaz...) jarrera oso kontrastatuak daude, eta hori gure egoera politikoaren ispilu da.

Dudarik ez, edozein kontestutan globalizazioaz, interdependentziaz, aniztasunaz jardutea beharrezkoa dela. Auzia, ordea, nondik abiatzen den bat diskurtso hori egiterakoan datza. Adibidez, euskarak kondairan jasan duen morrontzaren egia onartu gabe —eta bere ondorioetan hurbilago behar bezala begiak jarri gabe— aniztasun kulturalaz jardutea sasi-asimilaziozko bidea izan daiteke. Ezin da ukatu, —eta datuak hor daude— gure herriaren ibilbide historikoan bere nortasun kulturalak eraso asko pairatu dituela, eta berrikitan, XIX-XX. mendetan, kanpotiko eratorrinen multzoak haurtuta suposatu izan duela aurretiko oreka linguistikoan (batez ere, Gipuzkoan eta Bizkaiko euskaldunen demografian).

Odrizolak, eskolaren trataera aurkeztean, gorabehera horiek behar bezala kontutan edukitzen ditu. Ezin da ihes egin, bada, morrontza kultural baten radiografiatik; prozesu guzti horiek behar bezala egin gabe aniztasuna, globalizazioa, interdependentzia eta beste zenbait aportazio *asimilaziozko* diskurtso gerta daitezke gurea bezalako herri tipi eta ahul baten baitan (eta hori garbi edukitzea ez da intelektual zenbaitek mantentzen duen "biktimismoaren sasi-kultura nazionalista" garatzea, salaketa horretan kultura hegemoniko ahaltsuen kritika falta baita maiz...).

Liburuan eskolari buruz esaten direnak taluz enfokatuta ageri dira, gehienbat, kulturaren aniztasuna eta interdependentziazko baldintzak gogoratzen direlako. Eta eskola aipatu dugunez, komeni izanen litzateke liburuan gure giroko hainbat datu soziologiko oroitaraztea. Egungo egitate soziologikoak azaltzen digu hurrengo belau-

naldietan Euskal Herriaren euskalduntze-prozesua modu ez-traumatikoan eman daitekeela egungo D eta B ereduak gotortzen diren heinean. Eskolak —eta ikastolak— dira, beraz, biderik normalenak —ez-traumatikoenak— Euskal Herriak bere aspaldiko hizkuntza lurralde gehienez —asaldapen sozialarik sortu gabe— errekupe-ratzeko. Hain zuzen, XIX-XX. mendetan, bereziki, euskarak jasan dituen desagertze-prozesuak gainditzeko erarik xuabeena —beti ere inguruko kulturari, hots, gaztelania, frantsesa eta ingelesari irekita— egungo belaunaldi euskaldunduen ildoena da. Nafarroa batean dato-rren ikastaroan, adibidez, %33-ak D ereduan ikasiko du lehen aldiz irakaskuntzara hurbildutako haurren artean, eta komunitate autono-moan D eta B ereduen kopurua ia %89-era arrimatzen da. Esan daiteke, eskolak eta ikastolak izanen direla —Israelen kibutz eta eskolekin gertatu zen bezala— elementu normal eta ez-traumati-koenak euskalduntze-prozesua biderik egokienaz aurrera erama-teko.

Odrozolaren liburua —esaniko ildoan esparrutik— ongi dator, bada, herri txiki baten koordinada soziologiak sakontzeko. Bere hizpidea abertzalea da konszienteki, baina muga edo frontierako auziak— hala nola, globalizazioa, interdependentzia kulturala, anizta-suna, eta abar— beti kondairak gure herriari ezarriko ibilbidea gaitzaren ikuspegia kontutan izanik abordatzen ditu. Aportazio ona suertatzen da, ba da, gure gizarte korapilotsua ulertzeko onean.